■ 1- ئاينىڭ 6- كۈنى ئافغانىستان ئىسلام ئىمارىتى مۇجاھىدلىرى ئافغانىستاننىڭ نىمروز ۋىلايىتى دالارام رايونىدا مۇرتەد ئارمىيىنىڭ بىر دانە تىكمۇچار ئايروپىلانىنى ئېتىپ چۈشۈرگەن.

■ 1- ئاينىڭ 8- كۈنى ھەيئەتۋە تەھرىر شام مۇجاھىدلىرى سۈرىيىنىڭ ئىدلىب ۋىلايىتىنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان ئازىرز رازۋىز يېزىسىغا قارىتا ئىنغىماس ئەمەلىيىتى ئېلىپ بېرىپ، 35 نەپەر بەششار ئەسەد ئەسكىرىنى ئۆلتۈرگەن ۋە بىر دانە تانكىسىنى ۋەيران قىلغان.

■ 1- ئاينىڭ 8- كۈنى ئەششاباب تەشكىلاتى مۇجاھىدلىرى سوماليىنىڭ ئىلشا رايوندا ئامېرىكا ئارمىيىسى تەرىپىدىن تەربىيىلەنگەن مۇرتەد ئارمىيىنىڭ ئالاھىدە قىسىم ئەسكەرلىرىنىڭ ماشىنىسىغا قارىتا مىنا ئەمەلىيىتى ئېلىپ بارغان، نەتىجىدە ماشىنا ئېچىدىكى ئەسكەرلەر ئۆلگەن ۋە يارىلانغان.

■ 1- ئاينىڭ 10- كۈنى جامائىتىمىز مۇجاھىدلىرى ئىدلىبىنىڭ جەنۇبىدىكى ھەددىدىن ئاشقان كاپىرلارغا قارشى «الله يارەدم بېرىشكە قادىر» نامىلىق جەڭلەرنى باشلىۋەتكەن بولۇپ، جەڭلەر داۋامىدا ئۇم قلافلىق ۋە ئازىز زارزۇز يېزىلىرىنى كاپىرلارنىڭ قولىدىن قايتۇرۇۋالغان؛ بەششار ئەسەد كاپىرلىرىدىن 100 گە يېقىننى ئۆلتۈرۈپ، يەنە ئىسىر ئالغان ھەمدە كۆپلىگەن مىقدارىدا قورال-ياراغ ۋە ئوق-دورىلارنى غەنىيمەت ئالغان. يەنە شۇ كۈنى كەچتە مۇجاھىد قېرىنداشلىرىمىز «الله يارەدم بېرىشكە قادىر» نامى ئاستىدا ئىدلىبنىڭ جەنۇبىدىكى كاپىرلارنىڭ نۇقتىلىرىغا قارىتا قاقشاتقۇچ زەربىلەرنى بەرگەن بولۇپ، كۆپلىگەن بەششار ئەسەد كاپىرلىرىنى ئۆلتۈرگەن ۋە ئىسىر ئالغان. جەڭ ھازىرمۇ شىددەتلىك داۋاملاشماقتا.

■ 1- ئاينىڭ 10- كۈنى مۇجاھىدلار سۈرىيىنىڭ لازقىيە ۋىلايىتى سەلنەفە رايوندا بەششار ئەسەد ئارمىيىسىنىڭ بىر دانە ئوق-دورا ئىسكىلاتىغا قارىتا مىنا ئەمەلىيىتى ئېلىپ بېرىپ 20 گە يېقىن بەششار ئەسەد ئەسكىرىنى ئۆلتۈرگەن.

■ 1- ئاينىڭ 10- كۈنى يەمەن مۇجاھىدلىرى يەمەننىڭ شەبۋە ۋىلايىتى سەئىد رايوندا مىنا ئەمەلىيىتى ئېلىپ بېرىپ، تاجاۋۇزچى بىرلەشمە ئارمىيە قوشۇنلىرىدىن 20 نەپەر ئەسكەرنى ئۆلتۈرگەن ۋە يارلاندۇرغان.

■ 1- ئاينىڭ 10- كۈنى بىر نەپەر قېرىندىشىمىز يەلەستىننىڭ پىيارلىساب شەھىرىدىكى ئايتوپۇس بېكىتىدە 3 نەپەر يەھۇدىنى ئۆلتۈرگەن.

■ 1- ئاينىڭ 11- كۈنى ھەيئەتۋە تەھرىر شام مۇجاھىدلىرى ھەلەبنىڭ جەنۇبىغا جايلاشقان جەبەل ھىس رايوننى مۇئەممەل قىلغان.

■ غۇتانىڭ شەرقىگە جايلاشقان فارىستا شەھىردە بولۇۋاتقان جەڭلەر جەريانىدا مۇجاھىد قېرىنداشلىرىمىز بەششار ئەسەد ئارمىيىسىنىڭ 38 نەپەر ئەسكىرىي قوماندانلىرىنى ئۆلتۈرگەن.

■ 1- ئاينىڭ 11- كۈنى ئىككى نەپەر مۇجاھىد قېرىندىشىمىز ئافغانىستاننىڭ نەنگارھار ۋىلايىتى مامەدۇ رايوندا مۇرتەد ئارمىيىنىڭ قوماندانلىرى بىلەن تاجاۋۇزچى ئامېرىكا ئارمىيىسىنىڭ قوماندانلىرى يىغىن ئېچىۋاتقان پەيتتە ئۆلارغا قارشى ئىنغىماس ئەمەلىيىتى ئېلىپ بېرىپ، تاجاۋۇزچى ئامېرىكا ئەسكەرلىرىدىن 16 نى ۋە مۇرتەد ئارمىيە ئالاھىدە قىسىم ئەسكەرلىرىدىن 13 نى ئۆلتۈرگەن.

■ 1- ئاينىڭ 11- كۈنى ئەششاباب تەشكىلاتى مۇجاھىدلىرى سوماليىنىڭ بەلئىد شەھىرىنىڭ شەترلىپدىكى مۇرتەد ئارمىيە ئەسكەرلىرى جايلاشقان ئورۇنلارغا قارىتا ھۇجۇم ئەمەلىيىتى ئېلىپ بارغان، نەتىجىدە 11 نەپەر مۇرتەد ئارمىيە ئەسكەرلىرى ئۆلگەن ۋە كۆپلىگەن مىقدارىدا قورال-ياراغ ۋە ئوق-دورىلارنى غەنىيمەت ئالغان.

■ 1- ئاينىڭ 11- كۈنى ئەششاباب تەشكىلاتى مۇجاھىدلىرى سومالى بىلەن كېنىيە چېگرا-سىغا جايلاشقان دىف شەھىرىگە قارىتا ھۇجۇم ئەمەلىيىتى ئېلىپ بېرىپ، بۇ شەھەرنى مۇئەممەل قىلىش ۋە تاغۇت قوشۇنلىرىغا نۇرغۇن زىيانلارنى سالغان.

■ 1- ئاينىڭ 11- كۈنى يەمەن مۇجاھىدلىرى يەمەننىڭ ردا شەھىردە ھۇسى شىئەلىرىگە قارشى مىنا ئەمەلىيىتى ئېلىپ بارغان، نەتىجىدە 3 نەپەر ھۇسى ئەسكىرى جەھەننەمگە ئۇزىغان.

■ مۇجاھىدلارنىڭ 20 كۈن ئىچىدە دەمەشق ۋىلايىتىنىڭ غارىستا شەھىردە ئېلىپ بارغان جەڭلەر نەتىجىسى تۆۋەندىكىچە:

بەششار ئەسەد ئارمىيىسىنىڭ 3 دانە تانكا، 2 دانە ئەسكەر توشۇغۇچى Bmp ۋە 1 دانە تراكسىي ۋەيران قىلىنغان؛ 107 نەپەر مەسئۇلنى ئۆز ئىچىگە ئالغان 500 نەپەر ئەسكەر ئۆلتۈرۈلگەن ۋە 20 نەپىرى ئەسىر ئېلىنغان.

■ سۈرىيەدىكى مۇجاھىدلار ھازىرغىچە رۇسىيە ئارمىيىسىنىڭ 19 دانە جاسۇس تايىرىپىلانىنى ئېتىپ چۈشۈرگەن.

■ 1- ئاينىڭ 13- كۈنى ئەششاباب تەشكىلاتى مۇجاھىدلىرى كېنىيىنىڭ لامۇ ۋە مومباسا ۋىلايەتلىرىنى توتاشتۇرۇپ تۇرىدىغان يولدا كېنىيە ئەسكەرلىرىگە قارشى پىستىرما ئەمەلىيىتى ئېلىپ بارغان، نەتىجىدە 6 نەپەر ئەسكەر ئۆلگەن ۋە يارىلانغان. ئۇندىن باشقا، 2 دانە ئەسكىرى ماشىنىنى ۋەيران قىلغان.

■ 1- ئاينىڭ 15- كۈنى ئافغانىستاننىڭ جالالئاباد شەھىرىدە بىر مۇجاھىد قېرىندىشىمىز ئامېرىكا ئەسكەرلىرى ماشىنىدىن چۈشۈۋاتقان پەيتتە ئۆلارغا قول بومبا ئېتىپ، ئامېرىكا ئەسكەرلىرىدىن 2 نەپەرنى ئۆلتۈرگەن ۋە بىرنى يارىلاندۇرغان.

■ 1- ئاينىڭ 15- كۈنى بەششار ئەسەد ئەسكەرلىرى سۈرىيىنىڭ دەمەشق ۋىلايىتى فارىستا شەھىرىدىكى مۇجاھىدلارنىڭ نۇقتىلىرىغا ئىلگىرىلەشكە ئۇرۇنغان. الله نىڭ يارىدەمى، ئۇندىن قالسا مۇجاھىدلارنىڭ سابىت قەدەمى تورۇشى بىلەن بۇ تاغۇت قوشۇنلىرى ئارقىغا چېكىنگەن ۋە 10 نەچچە نەپەر تاغۇت ئەسكىرى ئۆلگەن ۋە يارىلانغان.

■ 1- ئاينىڭ 15- كۈنى ئەششاباب تەشكىلاتى مۇجاھىدلىرى سوماليىنىڭ دەينونالى ۋە جۇڤجىدۇ يېزىلىرىنى قەتە قىلغان.

■ 1- ئاينىڭ 17- كۈنى سوماليىنىڭ جۇبا ۋىلايىتىنىڭ جەلىب شەھىردە مۇرتەد ئارمىيىنىڭ 3 نەپەر ئەسكىرى ئەششاباب تەشكىلاتى مۇجاھىدلىرىغا تەسلىم بولغان.

■ 1- ئاينىڭ 17- كۈنى ئافغانىستان ئىسلام ئىمارىتى مۇجاھىدلىرى ئافغانىستاننىڭ ھېرات ۋىلايىتى رباتسىنجى رايوندا مۇرتەد ئارمىيە ئەسكەرلىرىگە قارىتا ھۇجۇم ئەمەلىيىتى ئېلىپ بارغان، نەتىجىدە 17 نەپەر ئەسكەر ئۆلگەن ۋە 12 نەپىرى يارىلانغان. ئۇنىڭدىن باشقا يەنە 4 نەپەر ئەسكىرىي ماشىنىنى ۋەيران قىلغان.

ئەسكەرتىش

قېرىنداشلىرىمىزنىڭ گېزىت، رادىئو ۋە ژورناللىرىمىزنى ماقالە، شېئىر، سەرگۈزەشتە، تارىخ، ئەسكىرىي تەلىم، جەڭ مەيدانىدىكى ئاجايىباتلار، تىببىي مەلۇماتلار... قاتارلىق ھەرخىل ژانىردىكى ئەسەرلەر بىلەن تەمىنلىشىنى ئەسەمىي ئىلتىماس قىلىمىز.

بۇ گېزىتنى تارقىتىشقا يارەملەشكەن، كۆچ چىقارغان ۋە قولالاي-قۇۋۋەتلىگەن بارلىق قېرىنداشلىرىمىزغا الله تەعالى نىڭ مەغپىرىتى، دەرھالى قىزىق لۇغۇگىنى بىر نەچچە قېتىم ياقسا ئاغرىقنى توختىتىدۇ (إن شاء الله).

10. ئوكۇل سېلىشتىن پەيدا بولغان ئىششىققا شىپا قىلىدۇ (إن شاء الله).

ئەرەب تىلى ئۆگىنىمەن

سۆزلۈكلەر		جۈملىلەر	
قَرَأَ	ئوقۇدى	قَرَأَ أَحْمَدُ الْكِتَابَ	ئەھمەد كىتاب ئوقۇدى
كَتَبَ	يازدى	كَتَبَ مَحْمُودٌ	مەخمۇت خەت يازدى
أَخَذَ	ئالدى، تۇتتى	أَخَذَ الْإِبْرِيقَ	ئۇ چۆگۈننى ئالدى
مَنَحَ	بەردى	مَنَحَنِيَ الْمُدَرِّسُ قَلَمًا	مۇئەللىم ماڭا بىر قەلەم بەردى
أَكَلَ	يېدى	أَكَلَ خَالِدٌ الطَّعَامَ	خالىد تاماق يېدى
سَرَقَ	ئوغرىلىدى	سَرَقَ الْحُقَيْبَةَ	ئۇ سومكا ئوغرىلىدى
جَمَعَ	توپلىدى	جَمَعَ أَمْوَالًا كَثِيرَةً	ئۇ كۆپ مال-دۇنيا توپلىدى
فَتَحَ	ئاچتى	فَتَحَ بَابَ الْبَيْتِ	ئۇ ئۆينىڭ ئىشىكىنى ئاچتى
مَالٌ	مال	عِنْدَهُ مَالٌ كَثِيرٌ	ئۇنىڭدا كۆپ مال بار
ثَمَنٌ	پۇل	بَقِيَ عِنْدِي ثَمَنٌ قَلِيلٌ	مېنىڭ پۇلۇم ئاز قالدى
طَعَامٌ	تاماق	هَلْ تَأْكُلُونَ الطَّعَامَ	تاماق يەمسىلەر؟
هَدِيَّةٌ	سوۋغا	هَذِهِ السَّاعَةُ هَدِيَّةٌ لَكَ	بۇ سائەت ساڭا سوۋغا

ئائىلىدىكى رېتسېپلار

قىزىق لۇتۇكە 10 خىل كېسەلگە شىپا بولىدۇ (إن شاء الله)

1. كۆز تېلىپ ئاغرىشقا شىپا بولىدۇ. لۇتۇكىنى قىزتىپ كۆزگە ياققاندا، كۆز ئەترامىنىڭ قان ئايلىنىشىنى ياخشىلاپ، كۆز تېلىپ ئاغرىشقا شىپا بولىدۇ شۇنداقلا كۆز قۇرغاقلىشىش كېسىلىنى داۋالاپ، كۆزنى روشەنلەشتۈرۈش ۋە مىڭنى ساغلاملاشتۇرۇش مەقسىتىگە يەتكىلى بولىدۇ (إن شاء الله).

2. گاسلىقنىڭ ئالدىنى ئالىدۇ. قىزىق لۇتۇگە بىلەن قۇلاقنى سۈرتۈپ بەرگەندە، قۇلاق ئەترامىنىڭ قان ئايلىنىشىنى راۋانالاشتۇرۇپ، قان كەملىكتىن پەيدا بولغان گاسلىقنىڭ ئالدىنى ئالىدۇ (إن شاء الله).

3. باش قېيىشقا شىپا بولىدۇ. قىزىق لۇتۇگىنى باشنىڭ كەينىگە بىر نەچچە مىنۇت قويۇپ ئىسسىق ئۆتكۈزگەندە، نېرۋىنى غىدىقلاپ باش قېيىش كېسىلىگە شىپا بولىدۇ (إن شاء الله).

4. بوينىغا يەل تۇرۇپ قېلىشقا شىپا بولىدۇ. قىزىق لۇتۇگىنى يەل تۇرۇپ قالغان ئورۇنغا قويۇپ، باشنى ئاستا-ئاستا ھەر تەرەپكە بىنىك ھەركەتلەندۈرگەندە بويۇن ھەركىتى ئەسلىگە كېلىدۇ (إن شاء الله).

5. بويۇن ئۇمۇرتقا كېسىلىگە شىپا بولىدۇ. بويۇن ئۇمۇرشقا شىپا بولىدۇ. لۇتۇگىنى قىزىتىپ ئاغرىسا ياكى شامالداراپ قالغاندىن كېيىن بىئارامليق كۆرۈلسە، لۇتۇگىنى قىزىتىپ ياققاندا قان ئايلىنىشنى ياخشىلايدۇ (إن شاء الله).

6. سوزۇلما يەل ئۇمۇرتقىسى توماپىپىپ چىقىشقا شىپا بولىدۇ. لۇتۇگىنى قىزىتىپ بەلگە ئىسسىق ئۆتكۈزۈپ بەرسە مەنپەئەتىنى كۆرىدۇ (إن شاء الله).

7. سانجىق تۇرۇپ قالغانغا شىپا بولىدۇ. بەدىنىمىز يەل تۇتۇپ يېقىمسىز ئاغرىسا، تۆز يېتىپ لۇتۇگىنى ئاغرىغان ئورۇنغا بىسىپ ئىسسىق ئۆتكۈزۈپ بەرسە شىپا قىلىدۇ (إن شاء الله).

8. سوغۇقتىن بولغان قورساق ئاغرىقىغا شىپا بولىدۇ. سوغۇقتىن قورساق ئاغرىسا، قىزىق لۇتۇگىنى قورساققا بىسىپ ياتسا شىپا قىلىدۇ (إن شاء الله).

9. يېقىلىپ ئاغرىغاندا شىپا بولىدۇ. ئادەتتە يېقىلىپ 2~3 كۈندىن كېيىن، بەزى جايلىرىمىز يا ئىششىماي، يا قانماي ئاغرىسا، دەرھال قىزىق لۇتۇگىنى بىر نەچچە قېتىم ياقسا ئاغرىقنى توختىتىدۇ (إن شاء الله).

10. ئوكۇل سېلىشتىن پەيدا بولغان ئىششىققا شىپا قىلىدۇ (إن شاء الله).

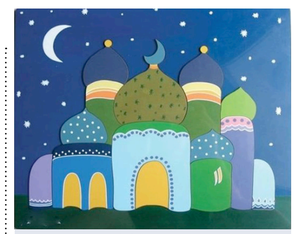

تۆۋەندىكى تېپىشماقلارنى قېنى كىم تېز ۋە توغرا تاپالايدۇ؟

1. يوزى ئوتتا قىزىرار، ئادەم ئاڭا ئىنتىزار. ئۇ نېمە؟
2. قىزىل، قارا قېنى بار، قەغەزلەردە ئىزى بار. ئۇ نېمە؟
3. تۆۋەندىكى شېئىرنى تېپىشماقنى تېپىپ بېقىڭ:

ئۇ كاچىتىمغا ئۇرىدۇ،
بۇ كاچىتىمغا ئۇرىدۇ.
مەن ھېچ گۆناھ قىلمىسام،
مېنى نېمىشقا ئۇرىدۇ؟

ئالدىنقى ساندىكى تېپىشماقلارنىڭ جاۋابى:
1. يۇلتۇز.
2. ۋاقىت.
3. كۈندۈز بىلەن كېچە.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

ئىسلام ئاۋازى

42- سان

(قوش ھەپتىلىك گېزىت)

بۇ لاقتىن تامچە

الله تەعالى مۇنداق دەيدۇ: ﴿وَإِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَهَا وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۞ وَإِنْ يُرِيدُوا أَنْ يَخْدَعُوكَ فَإِنَّ حَسْبَكَ اللَّهُ هُوَ الَّذِي أَيَّدَكَ بِنَصْرِهِ وَبِالْمُؤْمِنِينَ ۞ وَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ لَوْ أَنْفَقْتَ مَا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا مَا أَلَّفْتَ بَيْنَ قُلُوبِهِمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلَّفَ بَيْنَهُمْ إِنَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ۞﴾.

ئايەتنىڭ تەرجىمىسى

«ئەگەر ئۇلار تىنچلىققا مايىل بولسا، سەنمۇ تىنچلىققا مايىل بولغىن، الله قا تەۋەككۈل قىلغىن. الله (ئۇلارنىڭ سۆزلىرىنى) ئاڭلاپ تۇرغۇچىدۇر، (نىيەتلىرىنى) بىلىپ تۇرغۇچىدۇر [61]. ئەگەر ئۇلار (تەييارلىق قىلىۋېلىش ئۈچۈن سۇلھى بىلەن) سېنى ئالدىماقچى بولسا، الله (ئۇلارنىڭ شەررىدىن) شەكسىز ساڭا كۇپايە قىلغۇچىدۇر. الله سېنى ئۆزىنىڭ يارىدىمى ۋە مۇئمىنلەر بىلەن كۆچلەندۈردى [62]. الله مۇئمىنلەرنىڭ دىللىرىنى بىرلەشتۈردى، سەن يەر يۈزىدىكى پۈتۈن بايلىقنى سەرپ قىلىپمۇ ئۇلارنىڭ دىللىرىنى بىرلەشتۈرەلمەيتىڭ لېكىن الله ئۇلارنى بىرلەشتۈرەلدى، شۈبھىسىزكى، الله غالىبتۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر» دەپ خىتاب قىلدى.

ئايەتتىن ئېلىنغان پايدىلار

بىرىنچى، كاپىرلار بىلەن تىنچلىق كېلىشمىسى تۈزۈش ئۈسىلى دۇرۇس ئەمەس بولۇپ، ھاجەت ياكى زۇرۇرىيەت بولغاندا دۇرۇس بولىدۇ. مەسىلەن، مۇسۇلمانلارنىڭ كۆچى ئاجىز بولۇپ، تېخىمۇ كۆچلىنىۋېلىش مەقسىتىدە سۇلھى تۈزۈش ياكى بىرلا ۋاقىتتا ئىككى ياكى ئۈنىڭدىن ئارتۇق قوشۇن ۋە ياكى دۆلەت بىلەن جەڭ قىلىشقا ئاجىز كەلگەندە ئۇلارنىڭ بىر قىسمىلىرى بىلەن سۇلھى تۈزۈش ھاجەتى ياكى زۇرۇرىيىتى دېگەنلەرگە ئوخشاش.

ئىككىنچى، سۇلھى تۈزۈش ياكى ئۇرۇش توختىتىشقا سەۋەب بولغان ھاجەت ياكى زۇرۇرىيەتنىڭ مىقدارىنى بەلگىلەش ئىجتىھادىي ئىشلارنى بولۇپ، بۇ ھەقتە قارار چىقىرىش ھوقۇقى ئۇرۇشۇنىڭ ئەمىرىگە مەنسۇپ ئىكەنلىگىگە قۇرئان، ھەدىس ۋە سەلەف ئۇلىمالارنىڭ ئىجماسى (بىرلىككە كەلگەن كۆز قارىشى) دەلىلدۇر («شرح العقيدة الطحاوية» نامىلىق كىتابتىكى «الصلاة خلف كل بر وفاجر» دېگەن سۆزنىڭ شەرھىسگە قارالسۇن).

ئۈچىنچى، بەزى ئالىملار بۇ تىنچلىق توغرىسىدىكى ئايەتنى الله تەعالى نىڭ: «مۇشىركلارنى قەيەردە ئۈچراتساڭلار شۇ يەردە ئۆلتۈرۈۋېلىڭلار» (سۈرە تەۋبە 5- ئايەتنىڭ بىر قىسمى) دېگەن سۆزى مەنسۇخ قىلىۋەتكەن (يەنى ئەمەلدىن قالدۇرۇۋەتكەن) دېسە، يەنە بەزى ئالىملار: «بۇ ئايەت مەنسۇخ ئەمەس بەلكى رەسۇلۇللاھ ﷺ گە ئوخشاش سۇلھى تۈزۈشكە موھتاج ۋاقتىمىزدا تىنچلىق ھەققىدىكى ئايەتكە ئەمەل قىلىمىز ئەمما جەڭ شارائىتى يېشىپ يېتىلگەندە كاپىرلارغا ئۇرۇش قىلىش ھەققىدىكى ئايەتكە ئەمەل قىلىمىز» دېيىشىدۇ. كېيىنكى كۆز قاراش سەھىھتۇر («ئەيسىر التفاسير»گە قارالسۇن). بۇنىڭدىن كۆرۈۋۈپلىشقا بولىدۇكى، كاپىرلارنىڭ: «ئىسلام دىنى باشقىلارنى قىلىچ بىلەن دىنغا مەجبۇرلاش ئارقىلىق تارقالغان» دېگەن تۆھمەتلىرىنىڭ ئالدىدا روھىي مەغلۇبىيەتچىلىككە گىرىپتار بولۇپ، ئۇزىچە «بىز ئىسلامنى ئاقلاۋاتىمىز» دەپ ئويلاپ: «ئىسلام دىنى پەقەت ئۇزىنى قوغداش ئۈچۈنلا ئۇرۇش قىلىدۇ، كاپىرلار ئۆز يۇرتلىرىدىكى كىشىلەرنى بوزەك قىلىمىز ئىسلام دىيارىدىكى كىشىلەرنى بوزەك قىلمىسلا بىز تىنچ تۇرۇشىمىز كېرەك» دەيدىغان بەزى كىشىلەرنىڭ بۇ خىل بىلجىرلاشلىرى باتىلدۇر. بۇلار، مۇسۇلمانلار كۆچۈك باسقۇچتا تەتبىقلايدىغان «مۇشىركلارنى قەيەردە ئۈچراتساڭلار شۇ يەردە ئۆلتۈرۈۋېلىڭلار» دېگەن ئاخىرقى ھۆكۈمگە كۆز يۇمۇپ، مۇسۇلمانلار پەقەت ھاجەت چوشۇكەندە تەتبىقلايدىغان تىنچلىق توغرىسىدىكى ئۆتۈنچىنى ھۆكۈمنى ئۆڭ ئاخىرقى ھۆكۈمگە ئايلاندۇرۇۋېلىش ئارقىلىق شەرئىي تېكىستلەرنى تولغاشقا ئۇرۇنغان.

تۆتىنچى، قاچانكى مۇسۇلمانلار ھەقىقىي مۇسۇلمان ھالىتىدە ياشايمەن دەيدىكەن، ئۇلار دوشمەنلەردىن خالىي بولالمايدۇ چۈنكى ئىنسانلار ۋە جىنداردىن بولغان رەزىل كۈچلەر ۋە زىيانداشلار — مۇسۇلمانلارغا دوشمەندۇر.

بەشىنچى، ئىمام شافىئىنىڭ قارىشىدا تىنچلىق كېلىشمىسى تۈزۈشنىڭ مۇددىتى 10 يىلدىن ئېشىپ كېتىش جايىز ئەمەس بولۇپ، ئىمام شافىي بۇ ھۆكۈمنى ھۇدەيبىيە سۇلھىسىگە قىياس قىلغان.

دىننى ئەھكاملار

ئەھلى سۈننە ۋەلجامائە ئەقىدىسى ھەققىدە چۈشەنچە

(بېشى ئالدىنقى ساندا)

سەككىزىنچى، زېمىندىكى بىر چوڭ ھايۋاننىڭ ئۆز ئورنىدىن چىقىشى. بۇ ھايۋان ئىنتايىن چوڭ بولۇپ، ئىنسانلار كۆرۈپ كېلىۋاتقان ھايۋانلاردىن ئالاھىدە دەرىجىدە يەرقلىق بولىدۇ چۈنكى ئۇ كىشىلەرگە خىتاب قىلىدۇ، مۇئمىن ۋە كاپىرنى ئايرىپ بېرىدۇ. مۇئمىننگە كەلسەك، ئۇ ھايۋان سەۋەبلىك مۇئمىننىڭ يۈزىدە نۇر جىلۋىلىنىدۇ. مانا بۇ — ئۇنىڭ مۇئمىنلىقىنىڭ ئالامىتى ئەمما كاپىر بولسا، ئۇ ھايۋان سەۋەبلىك يۈزنى داغلىنىدۇ. مانا بۇ — ئۇنىڭ كاپىرلىقىنىڭ ئالامىتىدۇر.

توققۇزىنچى، ئەدەن دېڭىزى ۋە ھەزرىمەۋت دېڭىزىنىڭ چوڭقۇر يېرىدىن ئوت چىقىپ كىشىلەرنى قورشاپ، ئۇلارنى ھەر تەرەپتىن مەھشەر زېمىنى بولغان شام زېمىنلىرىغا ھەيدەپ ئاپىرىدۇ.

ئەھلى سۈننە ۋەلجامائە الله ۋە ئۇنىڭ رەسۇلى خەۋەر قىلغان ئۇلۇمدىن بۇرۇن ۋە كېيىن يۈز بېرىدىغان بارلىق غەيبىي ھادىسىلەرگە ئىمان كەلتۈرىدۇ. بۇ ھادىسىلەرنىڭ جۈملىسىدىن ئۇلۇم سەكراتلىرى، ئۇلۇم پەرىشتىلىرىنىڭ ھازىر بولۇشى، مۇئمىن كىشىنىڭ رەببىگە ئۇچرىشىدىغانلىقىدىن خوشاللىنىشى، شەيتانلارنىڭ ئۇلۇم پەيتىدە ھازىر بولۇشى، كاپىرنىڭ ئۇلۇم پەيتىدە كەلتۈرگەن ئىمانىنىڭ قوبۇل بولماسلىقى، بەرزەخ ئالىمى (يەنى قەبرە ھاياتى)، قەبرىدىكى نازۇ-نېئىمەتلىك ۋە ئازابلىق ھايات، قەبرە ئازابىنىڭ روھقا ۋە جەسەتكە بولىدىغانلىقى، ئىككى پەرىشتىنىڭ سوئال-سوراق قىلىشى، شاھىدلەرنىڭ الله نىڭ ھوزۇرىدا رىزىقلانغانلىقى ھالدا تىرىك تۇرۇشى، بەختلىك كىشىلەرنىڭ روھلىرى ھوزۇر-ھالاۋاتتە ۋە بەختسىزلەرنىڭ بولسا ئازابتا بولىدىغانلىقى قاتارلىقلاردۇر.

ئەھلى سۈننە ۋەلجامائە الله ئۇلۇزكلەرنى تىرىلدۇرىدىغان، بەندىلەرنى قەبرىدىن تۇرغۇزۇپ ھېساب قىلىدىغان چوڭ قىيامەت كۈنىگە ئىمان كەلتۈرىدۇ.

ئۇلار سۇر چېلىنىشقا ۋە ئىسرافىل ئەلەيھىسسالامنىڭ سۇر چېلىش بۇيرۇقىنى كۆتۈپ تۇرغان ھالەتتە سۇرنى ئېغىزىغا سېلىپ تەييار تۇرۇۋاتقانلىقىغا ئىمان كەلتۈرىدۇ. سۇر چېلىنىشنىڭ قېتىم سانىدا ئالىملار ئىختىلاپ قىلىشقان بولۇپ، بەزىلەر ئىككى قېتىم دېسە، بەزىلەر ئۈچ قېتىم دەيدۇ. يەنە بەزىلەر تۆت قېتىم دەيدۇ. كۆچۈلۈك كۆز قاراش شۇكى، سۇر چېلىش ئىككى قېتىم بولۇپ، بىرىنچى قېتىملىق سۇر چېلىنىشتا پۈتۈن خلايىق قورقۇپ كېتىدۇ، ئالەمنىڭ مەنزىرىسى ئۆزگىرىپ ئىنتىزامى بۇزۇلىدۇ ۋە الله خالىغان مەخلۇقاتلار ئۆلىدۇ. ئىككىنچى قېتىمدا پۈتۈن مەخلۇقاتلار ئالەمنىڭ رەببى الله نىڭ ئالدىدا تىك تۇرۇپ ھېساب بېرىش ئۈچۈن تىرىلدۇرۇلىدۇ.

ئۇلار ئۈلگەندىن كېيىنكى تىرىلىشكە ۋە الله نىڭ قەبرىدىكىلەرنى تىرىلدۇرىدىغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرىدۇ. يەنە شۇنىڭغا ئىمان كەلتۈرىدۇكى، خلايىقلار ئالەملەرنىڭ رەببى ئالدىدا تىك تۇرۇپ ھېساب بېرىش ئۈچۈن يالاڭ ئاياغ، يالىڭاچ ۋە خەتنە قىلىنمىغان ھالەتتە قەبرىدىن تۇرغۇزۇلىدۇ. قۇياش ئۈلارغا ئىنتايىن يېقىنلىشىپ ئۈلارنى قىلغان گۇناھلىرى مىقدارىدا تەرگە چۆمدۈرىدۇ. بەزىلىرى ئۈشۈققىچە تەرگە چۆمۈلىدۇ، بەزىلىرى ھەتتا ئېغىزىغىچە تەرگە چۆمۈلىدۇ.

يەر يېرىلىپ قەبرىدىن ئاۋۋالى چىقىرىلىدىغان كىشى بىزنىڭ پەيغەمبىرىمىز مۇھەممەد ﷺ دۇر. شۇ ئۈلۈغ كۈندە خلايىقلار قەبرىلىرىدىن بىر چاقىرغۇچىنى تەرەپكە بويۇن سوزۇپ ئاللىرىغان ھالەتتە خۇددى چېچىلىپ كەتكەن چېكەتكىلەردەك چىقىشىدۇ. پۈتۈن ھەركىتە توختاپ جاھان جىمجىتلىققا چۆمىدۇ. نام ئەمەلى دەپتەرلىرى تارقىتىلىپ بوشۇزۇن ئىشلار پاش قىلىنىدۇ. كۆڭۈللەردىكى سىرلار ئاشكارا قىلىنىدۇ. الله تەعالى شۇ قىيامەت كۈندە ئۆز بەندىلىرىگە تەرجىمانسىز ھالدا سۆز قىلىدۇ. كىشىلەر ئۆز ئىسمىلىرى ۋە ئاتىلىرىنىڭ ئىسمىلىرى بىلەن چاقىرىلىدۇ.

ئۇلار بەندىلەرنىڭ ئەمەللىرىنى تۆلچەيدىغان ئىككى پەللىسى بار تارازا مىزانىغا ئىمان كەلتۈرىدۇ.

ئۇلار نام ئەمەل دەپتەرلىرىنىڭ تارقىتىلىدىغانلىقىغا، بەزىلەرنىڭ نام ئەمەلى ئوڭ تەرەپتىن ۋە بەزىلەرنىڭ بولسا سول ياكى ئارقا تەرەپتىن بېرىلىدىغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرىدۇ.

ئۇلار سىرات كۆۋرۈكىنىڭ قىلچىتىنمۇ ئىنتىك، چاچتىنمۇ ئىنچىكە ئىكەنلىكىگە، جەھەننەمنىڭ ئۈستىگە قويۇلغانلىقىغا، ئىتائەتمەن بەندىلەرنىڭ ئۇ كۆۋرۈكتىن سالامەت ئۆتۈپ كېتىدىغانلىقى ۋە پاسىقلارنىڭ بولسا ئۇ كۆۋرۈكتىن تېيىلىپ كېتىدىغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرىدۇ.

ئۇلار جەننەت ۋە دوزاخنىڭ ھازىرمۇ بار (يارىتىلغىلى) ئىكەنلىكىگە ۋە ئۇلارنىڭ مەڭگۈ يوقالمايدىغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرىدۇ.

جەننەت دېگىنىمىز — دائىملىق ساۋاب ۋە نازۇ-نېئىمەت يۈرتى بولۇپ، الله بۇ يۈرتنى مۇسۇلمان، مۇئمىن، مۇژاھىد، تەقۋادار، مۇجاھىد، سالىھ ۋە ئىتائەتمەن بەندىلەرگە تەييارلىغان. دوزاخ بولسا ئازاب-ئوقۇبەت يۈرتى بولۇپ، الله بۇ يۈرتنى مۇشىرىك، يەھۇدىي، ناسارا، مۇنافىق، دىنسىز، بۇتپەرەس ۋە ئاسىي گۇناھكارلاردىن ئىبارەت جىنايەتچى ۋە كاپىرلار ئۈچۈن تەييارلىغان.

ئۇلار گۇناھكار مۇئمىنلەرنىڭ دوزاختا مەڭگۈ قالمايدىغانلىقى بەلكى ئۇلارنىڭ گۇناھلىرى مىقدارىدا ئازابلىنىپ، ئاقىۋەتتە جەننەتكە كىرىدىغانلىقىغا ئىمان كەلتۈرىدۇ. بۇلار — الله قا شېرىك كەلتۈرۈش جىنايىتىدىن تۆۋەن بولغان گۇناھ-مەئسىيەتلەرنى ئىشلىگەن سەۋەبلىك دوزاختا كىرگەن كىشىلەردۇر چۈنكى الله قا شېرىك كەلتۈرگۈچىلەر جەھەننەمدە مەڭگۈ قالىدۇ.

(الله خالىسا داۋامى كېيىنكى ساندا)

تاريخقا نەزەر

قەدىمكى ۋە ھازىرقى زاماندىكى خاۋارجلار

(بىشى ئالدىنقى ساندا)

ئوچىنچى، ئۇلارنىڭ نەزىرىدە ئسلام تاريخىنىڭ ھېچبىر قىممىتى يوق چۈنكى ئۇلار: «قۇرئان كەرىمدە كەلگەن ئەڭ گۈزەل قىسسىلەرلا تارىخ ھىسابلىنىدۇ» دەپ قارايدۇ.

تۆتىنچى، يەنە ئۇلارنىڭ نەزىرىدە مۇھەققىق (چوڭقۇر تەھقىقلاپ ئېنىقلىغۇچى) ئۇلىمالارنىڭ سۆزلىرى، مۇتەۋەر، داۋلىق بولغان ئەقىدە ۋە تەپسىر كىتابلىرى ھېچبىر قىممەتكە ئىگە ئەمەستۇر چۈنكى ئۇممەتنىڭ ئىلگىرىكى ۋە ھازىرقى ئالىملىرى بولسا ئۇلارنىڭ دەۋاسىدا «ئىسلامدىن يىنىۋالغان مۇرتەدلەردۇر».

بەشىنچى، ئۇلار: «يەقەت قۇرئان-ھەدىسلا ھۆججەتكە يارايدۇ» دېيىشىمۇ لېكىن باشقا ئەھلى بىدئەتلەرگە ئوخشاش ئالدى بىلەن بىر كۆز قاراشنى تىكلەپ ئېتىقاد قىلىۋېلىپ، قۇرئان تېكىستلىرىنى شۇ كۆز قاراشقا مەجبۇرى تاڭىدۇ. ئاندىن ھەدىسلەردىن ئۆزۈنىڭ شۇ كۆز قاراشلىرىغا مۇۋاپىق كەلگىنىنى قوبۇل قىلىدۇ، مۇۋاپىق كەلمىگىنىنى بولسا ئېينەن رەت قىلىش ئۈچۈن ياكى ئۆزىنىڭ مەزمۇنىنى رەت قىلىش ئۈچۈن ھىيلە-مىكىر ئىشلىتىدۇ.

ئالتىنچى، ئۇلار رەسۋلۇللاھ ﷺ نىڭ: «بىز دېگەن ساۋاتسىز مىللەت...» دېگەن ھەدىسنى خاتا تەئۋىل قىلىۋېلىپ (يەنى خاتا چۈشەنچە بېرىپ) ساۋاتسىزلىققا دەۋەت قىلىدۇ-دە، شۇنىڭ بىلەن ئىسلامىي فاكۇلتېت، ئۇنىۋېرسىتېت ۋە ئېنىستىتۇتلارنى تەرك ئېتىشكە تەرغىب قىلىشىدۇ چۈنكى بۇ ئورۇنلار ئۇلارنىڭ نەزىرىدە تاغۇتنىڭ ئورگانلىرى بولۇپ، مەسجىدنى زىرارنىڭ قاتارىدا مۇئامىلە قىلىنىدۇ. ساۋاتسىزلىقنى توگىتىشكە چاقىرىق قىلىش ئۇلارنىڭ نەزىرىدە يەھۇدىيلارنىڭ چاقىرىقى ھىسابلىنىدۇ چۈنكى كىشىلەرگە كاپىرنىڭ بىلىملىرىنى ئۆگىتىش — ئۇلارنىڭ نەزىرىدە كىشىلەرنى ئىسلامنى ئۆگىنىشتىن توسىدۇ شۇڭا ئۇلارنىڭ نەزىرىدە ئۆزلىرىنىڭ خاس ھەلقە مەجلىسلىرىدە ئېلىنغان ئىلمىلا ھەقىقىي ئىلىم ھىسابلىنىدۇ.

يەتتىنچى، ئۇلار مەسجىدلەردىكى جۈمە نامىزىنى ۋە جامائەت نامازلىرىنى تەرك ئېتىشنى قائىدە قىلىۋالغان چۈنكى ئۇلارنىڭ نەزىرىدە تۆت مەسجىدتىن باشقا مەسجىدلەرنىڭ ھەممىسى «مەسجىدي زرار» ۋە ئۇ مەسجىدلەرنىڭ ئىمامىرى «كاپىر» ھىسابلىنىدۇ. ئۇ تۆت مەسجىد بولسا ھەرام مەسجىدى، قۇبا مەسجىدى، پەيغەمبەر مەسجىدى ۋە ئەقسا مەسجىدىدىن ئىبارەت بولۇپ، ئۇلار بۇ مەسجىدلەردىمۇ ئۇزلىرىنىڭ ئىچىدىن بولغان ئىمام بولمىسا نامازنى ئوقۇمايدۇ.

(الله خالىسا داۋامى كېيىنكى ساندا)

پايدىلىنىش بىلىملىرى

(چاتما ماتېرىياللار)

ئافغانىستان ۋاخان كارىدورىنىڭ ئومۇمىي ئەھۋالى

(بىشى ئالدىنقى ساندا)

ئومۇملاشتۇرۇپ ئېيتقاندا، بىز بىر ئايغا سوزۇلغان بۇ قېتىمقى تۆتىنچى ھەربىي قىسمىتى يوق چۈنكى بايقىدۇق. ۋاخاندىكى ئۆتىنچىلىك تورلىرى قوشنا پامىر رايونلىرىدىن بولغان شەرقىي ھىندىقۇش، قاراقۇرۇم، غەربىي ھىمالايا ۋە شىمالىي نېپالنىڭ ئوتتۇرا قىسمىلىرىدىكى ئۆزىمىلىك تورلىرى بىلەن ئوخشاش. بۇ رايونلارنىڭ ھەممىسىنىڭ دېگۈدەك يامغۇر مىقدارى تۆۋەن بولۇپ، ھىندىستان پەسللىك يامغۇرلىرىنىڭ تەسىرىگە ئۇچرىمايدۇ. قىش پەسللىرى ئۆزۈن ۋە سوغۇق، باز پەسللىرى قىسقا ۋە قۇرغاق. ئېگىزلىكلەردە ئۆزىمىلۇكلەرنىڭ ئىنتايىن قىسقىلا ئۆسۈش مەزگىلى بولۇپ، ئۇلار ئاساسەن بىر قانچە ھەپتە ئىچىدە چېچەكلىشى، ئۇرۇقلىنىشى ۋە ئۆسۈشى كېرەك. گەرچە بۇ ئۆزىمىلۇكلەرنىڭ بىر قىسمى غەربىي ھىمالاياغا خاس تورلار بولسىمۇ قالغان قىسمى ئوتتۇرا ئاسىيا ۋە شىمالىي قۇتۇپ رايونلىرىغا ئالاقىدار تورلەردۇر.

ۋاخاندىكى قىرغىزلارنىڭ كەلگۈسى ئىنتايىن شۇبھىلىك. گەڭەر تارقىلىۋاتقان كوچا پاراڭلىرى ئىشەنچلىك بولۇپ قالسا، سوۋېت تاجاۋۇزچىلىرى بۇ يەرلەرنى بىسىۋالىشى مۇمكىن ۋە شۇنىڭ بىلەن ۋاخان رايونى پوتكۈل ئوتتۇرا ئاسىيادىكى ئەڭ مۇھىم ئىستراتېگىيىلىك ئورۇن بولۇپ قېلىشى مۇمكىن.

5. ئافغانىستان پامىرىغا سەپەر

2001- يىلى 7- ئاينىڭ 19- كۈنى مەن زور كۆلىنىڭ شەرقىي قىرغىقىغا باردىم، بۇ كۆل غەرب تەرىپىنىڭ پاراللىل ئورۇنلاشقان ئىككى تاغ تىزمىسىنىڭ ئارىسىغا سوزۇلۇپ كېرىپ كەتكەن كۆل ئىدى. بۇ يەرنىڭ دېڭىز يۈزىدىن ئېگىزلىكى ئېگىزلىك ئۈچلىچۈگۈچى ۋەسۋاينىڭ ئۆلچەپ چىققىنى بويىچە 4200 مېتىر ئىدى. بۇ ماتېرىيال 1999- يىلىدىن بۇيانقى مېنىڭ ئۆچىنچى قېتىملىق ۋاخان زىيارىتىمنى ئاساس قىلىپ يېزىپ چىقىلدى. بۇ سەپىرىم تالبان تەرىپىدىن ئىمەمىستۇر شەرقىدىكى سەرھەدكە قاراپ يولغا چىقتۇق. بىزنىڭ بۇ تەكشۈرۈش گۇرۇپپىمىز بىر تەرجىمان، بىر ئافغان ئاشپەز، بىر قوغدىغۇچى ۋە مەندىن تەركىب تاپقان. يولنىڭ دەسلەپكى ئالتە كىلومېتىرلىق بۆلىكىدە ئۇش دەرياسىنىڭ بىر تارماق ئېقىنى بولغان سارىقۇل كۆلىدىن ئېقىپ چىققان پامىر دەرياسى ئاساسىي ئېقىنغا قوشۇلاتتى.

ئىككى دەرياnotنىڭ يېنىغا جايلاشقان ۋاخان تاغ تىزمىسى شەرق تەرەپكە 160 كىلومېتىر سوزۇلدۇ. 2000- يىلى يازدا مەن ئامۇ دەرياسىنى بويلاپ چوڭ پامىردىكى سارىقۇل كۆلىنى زىيارەت قىلغان ئىدىم. بۇ قېتىم پامىر دەرياسىنى بويلاپ ماڭىدۇق. 10 كىلومېتىر شەرقتىكى سۇست (Sust)تا سوۋېت تاجاۋۇزچىلىرى تەرىپىدىن ياسالغان بىر ئاسما كۆۋرۈك ئارقىلىق دەرياnىڭ ئوڭ قىرغىقىغا ئۆتتۇق. بىز سەرھەدكە بارغۇچە ئۈچ يەردە مۇشۇنىڭغا ئوخشاش كۆۋرۈكنى كۆردۇق. ھەربىر كۆۋرۈك دەرياnىڭ تېز ئاقىدىغان، 20 مېتىر ئېگىزلىكتە كېلىدىغان تار قىسمىغا ياسالغان ئىدى. تاشلارنى چېقىپ ياسالغان ماشىنا ماڭالايدىغان ئېگىز-پەس بىر يول تەرەپكە ياكى تاشلىق قىرغاق تەرەپكە كىرىپ كېتەتتى. ئوچۇقچىلىقتا بىر كۆن تۇنۇگەندىن كېيىن بىز دېڭىز يۈزىدىن ئېگىزلىكى 6513 مېتىر بولغان كوھىبابا تاۋىگىدىن ئۆتۈپ سول قىرغاق تەرەپكە ئۆزلەپ، دېڭىز يۈزىدىن 6020 مېتىر ئېگىز كوخىخان (Koh-i-Khan) ۋە دېڭىز يۈزىدىن 6286 مېتىر ئېگىز كوخىبالاندارىن (Koh-i-Balandarin) جايلاشقان ۋاخان تاغ تىزمىسىنىڭ مەركىزىي قىسمى بولغان ئىسسىق جۇراب (Jurab Issik) جىلغىسىدىن كېسىپ ئۆتتۇق. دېڭىز يۈزىدىن ئېگىزلىكى 4200 مېتىر بولغان سەرھەد يېقىنلا يەردە ئىدى، بىز يول بويىدا ئۇچ يەردە ئىسسىق بۇلاق كۆردۇق.

دېڭىز يۈزىدىن ئېگىزلىكى 3840 مېتىر بولغان بروغىل ئوۋىن ئۆتۈشمىسىگە سوزۇلۇپ كەتكەن شەرقىي ھىندىقۇش تاغ تىزمىسىنىڭ شىمالىي يانتۇلۇقلىرى يىراق جەنۇب تەرەپتىن 10 كىلومېتىر يىراقلىقتا ئىدى. بىر دەريا تاغ تىزمىسىدىن ئېقىپ كېلىپ ئاساسىي ئېقىنغا قوشۇلىدىغان بولۇپ، بۇ دەرياnىڭ تېگى تاش ئىدى. بۇ يەردىكى تېرىلغۇ يەرلەر سۇغىلىدىكى ۋاخان تاغ تىزمىسى ئاقرىلىق سۇغىرىلىدىغان بولۇپ، بىز بۇ يەرلەردە بوغداي، قوناق، پۇرچاق ۋە ياگېۋلارنى بايقىدۇق.

ئوتلاقتا مەرىشىپ تۇرغىنى سىمىز قويلاردىن باشقا يەنە ئاتلار ۋە كالىلار ئوتلىشاتتى. شەرق تەرەپتە بۇ چاۋۇلارنىڭ ئورنىنى قوتازلار ئالاتتى. بۇ رايونلار ۋاخىلار چاۋۇچىلىق قىلىدىغان رايونلارنىڭ شەرقىي چېكى ھىسابلىنىدۇ. باباتاگىگى رايوندا ئۆزۈك ھەرىپى بوق. ئەلۋەتتە، بۇ رايونلاردا يەنە سۆگەت ۋە قىيىن دەرىخى قاتارلىق دەرەخلەرمۇ تېپىلمايدۇ. بۇ رايوننىڭ ئەڭ يۇقىرى تېمپېراتۇرىسى 54 سېلسىيە گرادۇس، ئەڭ تۆۋەن تېمپېراتۇرىسى 2 سېلسىيە گرادۇس.

(الله خالىسا داۋامى كېيىنكى ساندا)

«←» تەكشۈرۈش خادىملىرىنىڭ بىرىدىن ۋە قايتىش يولىنى، «- - -» خەلقئارالىق چېگرانى، «- - -» مەۋسۇمى رايونلار چېگراسىنى، ئېنىق قارا يوللاقان قىسمى دېڭىز يۈزىدىن ئېگىزلىكى 5000 مېتىردىن ئاشمىدىغان رايونلارنى، سۇئىس قارا يوللاقان قىسمى دېڭىز يۈزىدىن ئېگىزلىكى 4000-5000 مېتىرغىچە بولغان رايونلارنى كۆرسىتىدۇ.

قەستلەپ ئۆتلۇتۇرۇلگەن قومانداn مەسۇئۇد ئورۇنلاشتۇرۇپ بەرگەن قوغدىغۇچىنىڭ ھەمراھلىقىدا غەلىبىلىك تاماملاندى. ئافغان پامىرى ۋاخان رايونىنىڭ شەرقىدىكى ئويمانلىقنى كۆرسىتىدۇ ۋە بۇ رايون پوتكۈل پامىر رايونىنىڭ ئوندىن بىرىگە توغرا كېلىدۇ. ئافغان پامىرى ئۈچ قىسمىدىن تۇزۇلگەن بولۇپ، بىرى، چوڭ پامىر؛ ئىككىنچىسى، كىچىك پامىر؛ ئۈچىنچىسى، ۋاخاندۇر. بۇ رايون تاجىكىستان، شەرقىي تۈركىستان ۋە پاكىستان بىلەن چېگرىلىنىدۇ.

19- ئەسىرنىڭ ئاخىرىدا بۇ رايون رۇس ئىمپېرىيىسى، بريتانىيە كونترولىدىكى ھىندىستان ۋە خىتاي ئوتتۇرىسىدىكى جىددىيچىلىكنى تۇۋەنلىتىش ئۈچۈن توقۇنۇشنى پەسەيتكۈچى رايون سۈپىتىدە ئافغانىستانغا تەۋە قىلىنغان. 20- ئەسىرنىڭ باشلىرىغىچە بۇ رايونغا كىرىش قاتتىق كونترولۇلۇق ئاساسدا ئېلىپ بېرىلغان. مېنىڭ بىلىشىمچە، 1915- يىلى ئېي. ستېين (A.Stein)، 1947- يىلى ئېيچ. داۋىلىۋ. تىلمەن (H.W.Tilman)، 1967- يىلى ئېر. ئېس. مىچائىل (R.S.Michand)، 1971- يىلى كابۇل ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ تەتقىقاتچىلىرى، 1968- يىلى ئېس. ئېي. گلادىيۋ (S.A.Gladiew) قاتارلىق ئاز بىر قىسىم كىشىلەرلا بۇ رايونلارغا كىرەلىگەن بولۇپ، ئېي. ستېينىدىن باشقىلار پەقەت كىچىك پامىر رايونىغىچە بارالىغان.

بروغىل ئۆتۈشمىسىدىن بىر كۆرۈنۈش

ئىشكەشىم — قەلئەيىپەنجە — سەرھەد

ۋاخاننىڭ ئەڭ غەربىدىكى ئورۇن بولغان ئىشكەشىمگە بارغانلىرىن كېيىن تۆت چاقى سۈرەيدىغان ماشىنا بىلەن 6- ئاينىڭ 20- كۈنى قەلئەيىپەنجىگە يېتىپ كەلدۇق. قەلئەيىپەنجىنىڭ ئىشكەشىمدىن باشلاپ ئامۇ دەرياسىنىڭ سول قىرغىقىدىكى دەرياnىڭ غەربىگىچە بولغان ئارىلىقى 100 كىلومېتىر كېلەتتى. ئامۇ دەرياسى جەنۇب تەرەپتىكى شاھدەرياd تاغ تىزمىسى بىلەن شىمال تەرەپتىكى شەرقىي ھىندىقۇش تاغ تىزمىسى ئارىسىدىكى بىر جىلغىنى بويلاپ ئاقىدۇ. بۇ جىلغا بىر قانچە يۈز نەچىر ۋاخىلاردىن تەركىب تاپقان بىر يېزىدۇر. دەريا تەرەپتە يەرلىك شاھنىڭ بۇزۇلۇپ كەتكەن بىر قەلئەسى بار. بۇ دەرياnىڭ كەڭلىكى 100 مېتىر بولۇپ، قارشى قىرغىقىدا تاجىكىستان بار. قۇرغاق پەسللەردە بۇ دەريادىن كېچىپ ئۆتمەك ئاسان. 1832- يىلى جوھون ۋۇد بۇ دەريا (يەنى پامىر دەرياسى)دىن ئۆتۈپ دەرياnىڭ مەنبەسى بولغان سىرىكۆلى (بۇ كۆلنى ئېكتورىيە كۆلى دەپمۇ ئاتىشىدۇ)نى بايقىغان.

ئىككىنچى كۈنى بۇ جىلغىنىڭ 80 تەتقىقاتچىلىرى، 1968- يىلى ئېس. ئېي. گلادىيۋ (S.A.Gladiew) قاتارلىق ئاز بىر قىسىم كىشىلەرلا بۇ رايونلارغا كىرەلىگەن بولۇپ، ئېي. ستېينىدىن باشقىلار پەقەت كىچىك پامىر رايونىغىچە بارالىغان.

ئىشكەشىم — قەلئەيىپەنجە — سەرھەد

ۋاخاننىڭ ئەڭ غەربىدىكى ئورۇن بولغان ئىشكەشىمگە بارغانلىرىن كېيىن تۆت چاقى سۈرەيدىغان ماشىنا بىلەن 6- ئاينىڭ 20- كۈنى قەلئەيىپەنجىگە يېتىپ كەلدۇق. قەلئەيىپەنجىنىڭ ئىشكەشىمدىن باشلاپ ئامۇ دەرياsىنىڭ سول قىرغىقىدىكى دەرياnىڭ غەربىگىچە بولغان ئارىلىقى 100 كىلومېتىر كېلەتتى. ئامۇ دەرياسى جەنۇب تەرەپتىكى شاھدەرياd تاغ تىزمىسى بىلەن شىمال تەرەپتىكى شەرقىي ھىندىقۇش تاغ تىزمىسى ئارىسىدىكى بىر جىلغىنى بويلاپ ئاقىدۇ. بۇ جىلغا بىر قانچە يۈز نەچىر ۋاخىلاردىن تەركىب تاپقان بىر يېزىدۇر. دەريا تەرەپتە يەرلىك شاھنىڭ بۇزۇلۇپ كەتكەن بىر قەلئەسى بار. بۇ دەرياnىڭ كەڭلىكى 100 مېتىر بولۇپ، قارشى قىرغىقىدا تاجىكىستان بار. قۇرغاق پەسللەردە بۇ دەريادىن كېچىپ ئۆتمەك ئاسان. 1832- يىلى جوھون ۋۇد بۇ دەريا (يەنى پامىر دەرياsى)دىن ئۆتۈپ دەرياnىڭ مەنبەسى بولغان سىرىكۆلى (بۇ كۆلنى ئېكتورىيە كۆلى دەپمۇ ئاتىشىدۇ)نى بايقىغان.

ئىككىنچى كۈنى بۇ جىلغىنىڭ 80

ھەدىس ئۈنۋانلىرى

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ الله عنه قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللهِ ﷺ: «الْمُؤْمِنُ الْقَوِيُّ خَيْرٌ وَأَحَبُّ إِلَى اللهِ مِنَ الْمُؤْمِنِ الضَّعِيفِ وَفِي كُلٍّ خَيْرٌ. اِحْرِصْ عَلَى مَا يَنْفَعُكَ وَاسْتَعِنْ بِاللهِ وَلَا تَعْجَزْ. وَإِنْ أَصَابَكَ شَيْئٌ فَلَا تَقُلْ: <لَوْ أَنِّي فَعَلْتُ كَانَ كَذَا وَكَذَا>، وَلَكِنْ قُلْ: <قَدَّرَ اللهُ ، وَمَا شَاءَ فَعَلَ>؛ فَإِنَّ لَوْ تَفْتَحُ عَمَلَ الشَّيْطَانِ» (رواه مسلم).

ھەدىسنىڭ تەرجىمىسى

ئەبۇ ھۇرەيرە رضي الله عنه دىن نەقىل قىلىنىدۇكى، رەسۇلۇللاھ ﷺ مۇنداق دېگەن: «كۆچلۈك مۇئمىن ئاجىز مۇئمىندىن ياخشىراق ھەم الله قا سۆيۈملۈكراقتۇر. ھەر بىر مۇئمىنده ياخشىلىق بار. ئۆزۈڭگە پايدىلىق ئىشلارغا ھېرىس بول، الله تىن يارەدم سورىغىن، سۈسلۇق قىلما! مۇبادا ساڭا بىرەر مۇسىبەت يېتىپ قالسا «ئەگەر مۇنداق قىلغان بولسام مۇنداق بولار ئىكەن» دېمەستىن بەلكى <الله تەقدىر قىلغان نەرسە بولدى، الله ئۆزى خالىغان نەرسىنى قىلدى> دېگىن چۈنكى «ئەگەر» دېگەن سۆز شەيتانىنىڭ ھەربىكەتلىنىشىگە يول ئاچىدۇ» (مۇسلىم تويلىغان).

ھەدىسنىڭ شەرھىسى

«كۆچلۈك مۇئمىن» دېگەندىن مەقسەت ھەرگىزمۇ بەدىنى ياكى جىسمى كۆچلۈك دېگەنلىك ئەمەس چۈنكى بەدەننىڭ كۆچلۈك بولۇشى يا ماختىلىدىغان، ياكى سۆكۈلدىغان ئىش ئەمەس. ئەگەر ئىنسان بەدەننىڭ كۆچىنى الله قا ئاسىيلىق قىلىشقا ئىشلەتكەن بولسا، بۇ كۆچلۈكلۈك ئۇنىڭغا زىيانكەشلىك قىلغان بولىدۇ؛ ئەگەر ئىنسان بۇ كۆچنى دۇنيا-ئاخىرەتلىك پايدىلىق ئىشقا ئىشلەتكەن بولسا، مانا بۇ ماختىلىدىغان ئىش بولىدۇ. دېمەك، رەسۇلۇللاھ ﷺ نىڭ «كۆچلۈك مۇئمىن» دېگەن سۆزىدىن مەقسەت — ئىمانى كۆچلۈك مۇئمىن دېگەنلىكتۇر چۈنكى ئەرەب تىلىدا سۈپەتنىڭ مەنىسى سۈپەتلەنگۈچىنىڭ مەنىسىگە مۇناسىۋەتلىك بولىدۇ. مەسىلەن، كۆچلۈك ئەركەك دېيىلسە، بۇنىڭدىن بۇ كىشىنىڭ ئەرلىكتە ياكى ئەركەكلىكتە كۆچلۈك ئىكەنلىكى كۆزدە تۇتۇلىدۇ. شۇنىڭدەك، كۆچلۈك مۇئمىن دېيىلسە، مۇئمىنلىكتە كۆچلۈك ئىكەنلىكى كۆزدە تۇتۇلىدۇ چۈنكى ئىمانى كۆچلۈك مۇئمىننىڭ ئىمانىنىڭ كۆچلۈكلۈكى — الله پەرز قىلغان ئەمەللەرنى، شۇ جۈملىدىن ھەجرەت ۋە جىھادقا ئوخشاش پەرزلەرنى ھەتتا ئۇنىڭدىن باشقا نەفىلە ئىبادەتلەرنى ھەم ئوروندىلاشقا ئىنتىرىدۇ ھەمدا ئىمانى زەئىپ مۇئمىننىڭ ئىمانىنىڭ زەئىپلىكى بەرزلەرنى قىلىشقا ۋە ھارام ئىشلارنى تولۇق تەرك ئېتىشكە ئىنتىرىلەمەيدۇ-دە، ئاقىدىتتە ئۇ نۇرغۇن كەمچىلىكلەرنى سادىر قىلىدۇ. دېمەك، ئاسىي مۇئمىن — زەئىپ مۇئمىن ھىسابلانسا، ئاسىي ئەمەس كامىل ئىتائەت قىلغۇچى مۇئمىن بولسا كۆچلۈك مۇئمىن ھىسابلىنىدۇ.

رەسۇلۇللاھ ﷺ نىڭ «ھەر ئىككىسىدە ياخشىلىق بار» دېگىنى ھەرگىزمۇ ئاجىز مۇئمىن بىلەن كۆچلۈك مۇئمىن ئىككىلىسىنى تەڭ دېگەنلىك ئەمەس. رەسۇلۇللاھ ﷺ بۇ يەردە «كۆچلۈك مۇئمىن ئاجىز مۇئمىندىن ياخشىراق ۋە الله قا سۆيۈملۈكراقتۇر» دېگەن سۆزدىن باشقىلارنىڭ ئاجىز مۇئمىنىدە ھېچبىر ياخشىلىق يوق ئوخشايدۇ دېپ قالماسلىق ئۈچۈن «ھەر ئىككىسىدە ياخشىلىق بار» دېگەن سۆزنى ئەسكەرتىپ قويغان. دېمەك، ئاجىز مۇئمىندە يەقەت ياخشىلىق يوق ئەمەس بەلكى ئۇ ئەۋلەتتە كاپىردىن ياخشىدۇر. بۇ خۇددى الله تەعالى نىڭ سۈرە نىسا 95- ئايەتتىكى: «الله ماللىرى ۋە جانلىرى بىلەن جىھاد قىلغانلارنى جىھادتىن ئولتۇرۇپ قالغانلاردىن دەرىجە جەھەتتە ئارتۇق قىلدى. الله ھەر ئىككىسىگە ياخشىلىقنى ۋەدە قىلدى» دېگىنىگە ئوخشايدۇ چۈنكى باشقا ئايەتلەردە جىھادتىن ئۆزۈرسىز ئولتۇرۇپ قالغانلار پاسىقلىق بىلەن ئەيىبلەنگەن. بۇ يەردە جىھادتىن ئولتۇرۇپ قالغانلاردا يەقەت ياخشىلىق يوق ئوخشايدۇ دەپ چۈشىنىلىپ قالماسلىق ئۈچۈن الله تعالى ھەر ئىككىسىگە ياخشىلىقنى ۋەدە قىلغانلىقىنى بايان قىلدى. دېمەك، بۇ ئايەتتىنمۇ «جىھادتىن ئۆزۈرسىز ئولتۇرۇپ قالغان مۇئمىن گەرچە پاسىق، گۇناھكار ۋە ئىمانى زەئىپ بولسىمۇ بەربىر كاپىردىن ياخشى» دېگەن مەنە چىقىدۇ.

رەسۇلۇللاھ ﷺ نىڭ: «ئۆزۈڭگە پايدىلىق ئىشقا ھېرىس بولغىن» دېگىنىدىن «سېنىڭ دىنىڭ ۋە دۇنياlىقىڭغا پايدىلىق ئىشقا ھېرىس بولغىن، دېگەن دىنىنىڭ مەنىۋىتىنى بىلەن دۇنيا مەنىۋىتىنى توقۇنۇشۇپ قالغاندا دىنىنىڭ مەنىۋىتىنى ئالدىنقى ئورۇنغا قويغىن» دېگەن مەنە كۆزدە تۇتۇلىدۇ چۈنكى دىن توزەلسە دۇنيا توزۇلىدۇ؛ ئەگەر دىن زىيانغا ئۇچراپ دۇنياlىق ياخشىلانسا، ئۇنداقتا بۇ — ياخشىلىنىش بولماستىن بەلكى زىيان ۋە يوزۇلۇشتۇر. بۇ جۈملە يەنە ئىككى خىل ئىبادەتنىڭ بىرىنى قىلىشقا توغرا كەلگەندە ئەڭ مۇھىمنى ئاۋۋال قىلىشنىڭ زۆرۈرلۈكىگە دەلىلدۇر. مەسىلەن، جىھاد پەرز ئەين بولغان ۋاقىتدا ئاتا-ئانىغا ئىتائەت قىلىشتىن ئىبارەت ئىككى ئىبادەتنى قىلىشقا كېچىكتۈرۈپ، كۆيچىلىككە ياكى ئۇممەتكە پايدىلق بولغان پەرز ئەين جىھادنى ئاۋۋال قىلىش پەرزىدۇر.

رەسۇلۇللاھ ﷺ «ھەر ئىككىسىدە ياخشىلىق بار» دېگىنى ھەرگىزمۇ ئاجىز مۇئمىن بىلەن كۆچلۈك مۇئمىن ئىككىلىسىنى تەڭ دېگەنلىك ئەمەس. رەسۇلۇللاھ ﷺ بۇ يەردە «كۆچلۈك مۇئمىن ئاجىز مۇئمىندىن ياخشىراق ۋە الله قا سۆيۈملۈكراقتۇر» دېگەن سۆزدىن باشقىلارنىڭ ئاجىز مۇئمىنىدە ھېچبىر ياخشىلىق يوق ئوخشايدۇ دەپ قالماسلىق ئۈچۈن «ھەر ئىككىسىدە ياخشىلىق بار» دېگەن سۆزنى ئەسكەرتىپ قويغان. دېمەك، ئاجىز مۇئمىندە يەقەت ياخشىلىق يوق ئەمەس بەلكى ئۇ ئەۋلەتتە كاپىردىن ياخشىدۇر. بۇ خۇددى الله تەعالى نىڭ سۈرە نىسا 95- ئايەتتىكى: «الله ماللىرى ۋە جانلىرى بىلەن جىھاد قىلغانلارنى جىھادتىن ئولتۇرۇپ قالغانلاردىن دەرىجە جەھەتتە ئارتۇق قىلدى. الله ھەر ئىككىسىگە ياخشىلىقنى ۋەدە قىلدى» دېگىنىگە ئوخشايدۇ چۈنكى باشقا ئايەتلەردە جىھادتىن ئۆزۈرسىز ئولتۇرۇپ قالغانلار پاسىقلىق بىلەن ئەيىبلەنگەن. بۇ يەردە جىھادتىن ئولتۇرۇپ قالغانلاردا يەقەت ياخشىلىق يوق ئوخشايدۇ دەپ چۈشىنىلىپ قالماسلىق ئۈچۈن الله تعالى ھەر ئىككىسىگە ياخشىلىقنى ۋەدە قىلغانلىقىنى بايان قىلدى. دېمەك، بۇ ئايەتتىنمۇ «جىھادتىن ئۆزۈرسىز ئولتۇرۇپ قالغان مۇئمىن گەرچە پاسىق، گۇناھكار ۋە ئىمانى زەئىپ بولسىمۇ بەربىر كاپىردىن ياخشى» دېگەن مەنە چىقىدۇ.

رەسۇلۇللاھ ﷺ نىڭ: «مۇبادا ساڭا بىرەر مۇسىبەت يېتىپ قالسا، «ئەگەر مۇنداق قىلغان بولسام مۇنداق بولار ئىكەن» دېمەستىن بەلكى <الله تەقدىر قىلغان نەرسە بولدى، الله ئۆزى خالىغان نەرسىنى قىلدى> دېگىن» دېگەنلىكى — سەن ئۆزۈڭگە پايدىلىق ئىشقا ھېرىس بولۇپ، پۇتۇن كۈچۈڭنى ئىشقا سېلىپ، الله تىن ياردەم سوراپ، سۈسلۇق قىلمايى ئىزچىل داۋاملاشقاندىن كېيىنمۇ ئىشنىڭ نەتىجىسى سەن ئويلىغانغا قارشى چىقىپ قالسا ھەرگىزمۇ «ئەگەر مۇنداق قىلغان بولسام مۇنداق بولار ئىكەن» دېمەستىن بەلكى «بۇ ئىش مېنىڭ خالىغىنىمچە بولماستىن يەقەت الله نىڭ خالىغىنى بويىچە بولدىغۇ» دەپ ئېتىقاد قىلىشىڭنى كۆزدە تۇتىدۇ چۈنكى «ئەگەر» دېگەن سۆز ساڭا شەيتانىنىڭ ۋەسۋەسىلىرى، پۇشايمان ۋە غەم-خاپىلىقنىڭ ئىشىكىنى ئاچىدۇ، شۇنىڭ بىلەن سېنىڭ كەيپىياتىڭ بۇزۇلىدۇ، ئىچىڭ دەرتكە تولىدۇ ھەمدە ئىچىڭ سىقىلىپ روھىي ۋە پىسخىكا جەھەتتە كۆڭۈل پاراكەندىچىلىكتىن ئىبارەت ئازابلا قالسىن ئۇشۇكا سەن كائىناتنى مەجبۇرى بويسۇندۇرغۇچى الله قا تەسلىم بولۇشۇڭ، «ھەممە ئىش الله نىڭ تەقدىرى بىلەن بولدۇ ۋە الله نېمىنى خالىسا شۇ بولىدۇ» دېيىشىڭ ۋاجىبتۇر.

ھەدىستىن ئېلىنغان پايدىلار

بىرىنچى، كۆچلۈكلۈك ۋە زەئىپلىك يەقەت نەپسىگە قارشى جىھاد قىلىش، ئىتائەت ۋە ئىبادەتتە ئىزچىل بولۇش، جامائەت ياكى ئۇممەتكە پايدىلىق ئىشلارنى قىلىش ۋە ياكى ئۇلارنى زىياندىن ساقلاش قاتارلىق ئىشلارغا مۇناسىۋەتلىك سۆيەتتۇر.

ئىككىنچى، ئىمان — ئىتائەت ۋە ئىبادەت بىلەن كۆچىيىدۇ ۋە زىيادە بولىدۇ ئەمما ئاسىيلىق ۋە گۇناھلار بىلەن زەئىپلىشىدۇ.

ئۈچىنچى، ئىنسان دىننىي، ئائىلىسىنى ۋە ئىبسىل ئەخلاقلىرىنى قوغدىشىغا سەۋەب بولغۇدەك دەرىجىدە ئۇلۇنىنىڭ دىنى ۋە دۇنياسىغا پايدىلىق بولغان ئىشلارنى قىلىشقا ھېرىس بولۇشى ۋە ئۇلارنى زىياندىن ساقلىشى ئۈچۈن بولىدىغان ئىشلارنى قىلىشتا ئەڭ ئۈنۈملۈك ۋاسىتە بولىدىغان ئىشلارنى ئىزدەشتىن ئىبارەت ئۈچ ئىشنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. بۇ ئىشلارنى ئىشلىشىمىز لازىم چۈنكى بۇ ئىنسان كۆڭلىنى پاراكەندە قىلىشتىن ئىبارەت يىسخىكىۋى كېسەلگە سەۋەب بولىدۇ شۇنداقلا بۇنىڭدىن شەيتان خۇرسەن بولىدۇ.

تۆتىنچى، پۇتۇن كۈچىنى ئىشقا سالغاندىن كېيىنمۇ نەتىجە ئىنسانلىنىڭ ئويلىغىنىدەك چىقمىسا، الله نىڭ قازاسىغا تەسلىم بولۇش، رازى بولۇش ۋە بولۇپ بولغان ئىشقا ياكى ئۇتمۇشۇكە پۇشايمان قىلمايسلىق لازىم چۈنكى بۇ ئىنسان كۆڭلىنى پاراكەندە قىلىشتىن ئىبارەت يىسخىكىۋى كېسەلگە سەۋەب بولىدۇ شۇنداقلا بۇنىڭدىن شەيتان خۇرسەن بولىدۇ.

يۇلتۇزلار چىمىرلايدۇ

ئۆھۋد ئۇرۇشى

بۇ ئۇرۇش ھىجرىيە 3- يىلى شەۋۋالنىڭ يېرىمىدا، يەنى مىلادىيە 625- يىلى 3- ئايدا يۈز بېرگەن بولۇپ، قۇرەيش مۇشىرىكلىرى بەدرە ئۇلۇتۇرۇلگەن كىشىلىرىنىڭ قاسىسىنى ئېلىشنى قارار قىلىشىپ مەدىنىگە، يەنى رەسۇلۇللاھ ﷺ گە ئۇشت